

Latvijas Republikas tiesībsargs

Cilvēks starp valsti un pašvaldību, gaidot sabiedrībā balstītus pakalpojumus

Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību
nodaļas juridiskā padomniece **I.Zonenberga**

27.11.2018.

1

Cilvēktiesības – tiesības dzīvot sabiedrībā

- ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām 19.pants (spēkā no 31.03.2010.)
- ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr.5 (2017) par neatkarīgu dzīvi un iekļaušanu sabiedrībā

Cilvēktiesību pamatprincips, kas paredz, ka visi cilvēki piedzimst vienlīdzīgi cieņā un tiesībās un ikvienai dzīvībai ir vienāda vērtība

- Eiropas Padomes Komisāra Cilvēktiesību jautājumos 2012.gada ziņojumā “Personu ar invaliditāti tiesības uz neatkarīgu dzīvi un iekļaušanu sabiedrībā” definēti Konvencijas 19.panta galvenie elementi:
  - ✓ iespēja izvēlēties;
  - ✓ individualizēts atbalsts, kas veicina iekļaušanos un nepieļauj izolēšanu;
  - ✓ plašai sabiedrībai paredzēto pakalpojumu pieejamība personām ar invaliditāti.

LĀTVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

2

Tiesībsarga kompetence un paveiktais

- Likums «Par Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām» 2.pants – Konvencijā paredzēto saistību izpildi koordinē Labklājības ministrija un pārraudzību nodrošina Latvijas Republikas tiesībsargs.
- Tiesībsarga aktivitātes saistībā ar Konvencijas ieviešanas pārraudzību:
  - ✓ viedoklis Vispārējā komentāra sagatavošanas procesā 2017.gadā;
  - ✓ alternatīvais ziņojums ANO Personu ar invaliditāti komitejai 2017.gadā;
  - ✓ izpēte par DI projekta īstenošanu 2018.gadā.
- Valsts pienākums 2018.gadā sniegt ārkārtas ziņojumu par DI projekta ieviešanas procesu, aicinājums visām NVO sniegt savus alternatīvos ziņojumus.

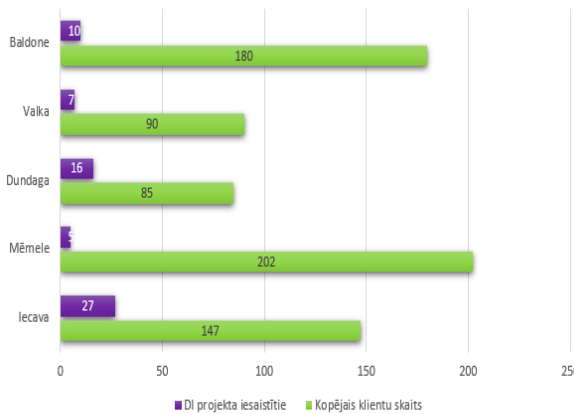
3

Tiesībsarga novērojumi par DI procesa ieviešanu

- **Deinstitucionalizācija Latvijā – projekts vai process?**
- Tiesībsarga aktivitātes 2018.gadā saistībā ar DI projekta pārraudzību:
  - 1) informācijas iegūšana un apkopošana no 5 valsts sociālās aprūpes centru filiālēm (VSAC «Zemgale» filiāle Iecava; VSAC «Latgale» filiāle Mēmele; VSAC «Kurzeme» filiāle Dundaga; VSAC «Vidzeme» filiāle Valka; VSAC «Rīga» filiāle Baldone)
  - 2) informācijas iegūšana apmeklējot 10 pašvaldību sociālos dienestus (Baldones novads, Smiltenes novads, Madonas novads, Jēkabpils novads, Daugavpils novads, Talsu novads, Liepāja, Iecavas novads, Neretas novads, Aizkraukles novads)

4

Cilvēks aprūpes centrā DI projektā?

Galvenie secinājumi

- ✓ neliels skaits institūcijās dzīvojošo cilvēku piedalās DI projektā;
- ✓ tiesības izvēlēties ļoti ierobežotas;
- ✓ darbinieku izpratne nepietiekama;
- ✓ atbalsta un informācijas trūkums;
- ✓ nepietiekama informācija par DI projektu;
- ✓ nepietiekama komunikācija starp valsts un pašvaldību institūcijām;
- ✓ pašvaldību interese par saviem cilvēkiem valsts institūcijās ļoti atšķirīga;
- ✓ iespējami tiesību uz brīvību un citi pārkāpumi.

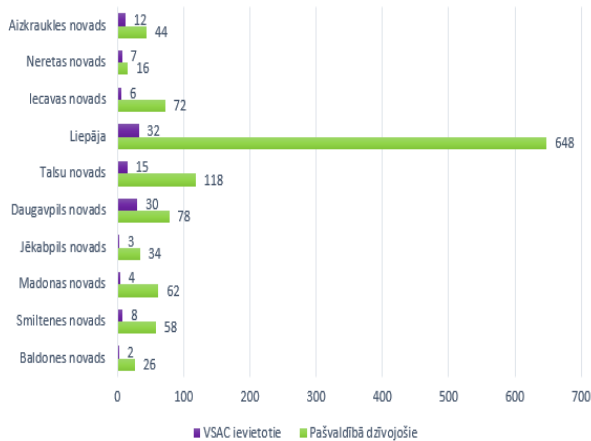
5

Tiesībsarga izpētes jautājumi pašvaldībām

- ✓ cik kopumā konkrētās pašvaldības redzeslokā ir cilvēki ar GRT;
- ✓ cik cilvēki uzturas institūcijās;
- ✓ cik cilvēki uzsākuši saņemt pakalpojumu institūcijā pēdējos divos gados;
- ✓ vai pašvaldībai ir informācija par to, cik cilvēki DI projekta ietvaros izteikuši vēlmi atgriezties;
- ✓ cik cilvēki pēdējo divu gadu laikā no institūcijām atgriezušies pašvaldībā;
- ✓ kādi atbalsta pakalpojumi ir pieejami, tiek nodrošināti un kādi plānoti;
- ✓ kādi pakalpojumi DI projektā tiek nodrošināti cilvēkiem ar GRT;
- ✓ vai pašvaldībai ir pietiekams dzīvojamais fonds un vai personām ar GRT (arī tām, kuras atgriežas no VSAC) pašvaldību saistošie noteikumi paredz pašvaldības pienākumu piešķirt dzīvojamo platību;
- ✓ par pašvaldībās esošajām NVO un sadarbību ar pašvaldību.

6

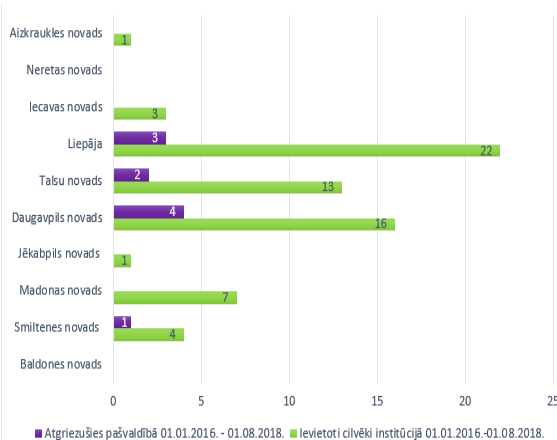
Cilvēks ar GRT pašvaldībā DI projektā

- ✓ DI projekts ir veicinājis pašvaldību nepieciešamību apzināt un ieraudzīt cilvēkus ar GRT savā teritorijā, tomēr DI projektā no tiem piedalās neliels cilvēku skaits;
- ✓ šo cilvēku tiesību īstenošanai pievērsta pašvaldības lēmumu pieņēmēju (politiķu) uzmanība;
- ✓ sabiedrībā balstīti pakalpojumi ir nepieciešami cilvēkiem, kuri jau šobrīd ir starp mums;
- ✓ pakalpojumu veiksmīgai attīstībai ir nepieciešama cilvēku ar invaliditāti tiesību dzīvot sabiedrībā vienota izpratne visos līmeņos, jo īpaši lēmumu pieņēmēju vidū.

7

Cilvēks ar GRT pašvaldībā DI projektā

Galvenie secinājumi

- ✓ mērķtiecīgas informatīvās kampaņas trūkums;
- ✓ sociālo darbinieku (un citu speciālistu) apmācības, metodika darbam ar cilvēkiem ar GRT;
- ✓ cilvēka tiesības uz informāciju un pašvaldības pienākums to sniegt konkrētai mērķauditorijai;
- ✓ starpinstitucionālā sadarbība, kas orientēta uz cilvēku;
- ✓ valsts atbalsts sociālajam darbam pašvaldībās ar cilvēkiem ar GRT;
- ✓ cilvēkresursu trūkums (sociālie darbinieki, citi speciālisti);
- ✓ mājokļa nepieejamība;
- ✓ cilvēki DI projekta ietvaros saņem pakalpojumus, kas jau iepriekš pašvaldībās ir bijuši pieejami;
- ✓ nepietiekams finansējums.

8

Jautājumi diskusijai

- ✓ Kā veicināt **vienotu izpratni**, tostarp pārliecināt politiķus pieņemt lēmumus, kas nodrošina cilvēku ar invaliditāti tiesības dzīvot sabiedrībā ilgtermiņā?
- ✓ Kādi pasākumi valstij būtu jāveic, lai DI projekta ietvaros apstiprinātajos reģionālajos plānos iekļautās **pašvaldību ieceres** – infrastruktūras izbūvei, nepietiekama finansējuma dēļ, netiktu apdraudētas?
- ✓ Kas valstij būtu jāparedz **nākotnes politikas plānošanas dokumentos attiecībā uz sociālo pakalpojumu politikas veidošanu** par DI procesu ilgtermiņā?
- ✓ Kā nodrošināt nepieciešamos speciālistus pašvaldībās – sociālos darbiniekus, sociālos rehabilitētājus, speciālo darbnīcu darbiniekus, mentorus u.c., jo attīstot infrastruktūru ir nepieciešams savlaicīgi domāt par cilvēkresursu, kas jau šobrīd nav pietiekams?
- ✓ un citi jautājumi...

9

Latvijas Republikas tiesībsargs

Paldies par uzmanību!

10